

Natura 2000 - Handleplan

Kystskrænterne ved Arnager Bugt

Natura 2000-område nr. 187
Habitatområde H163

Kolofon

Titel:	Natura 2000-handleplan for Kystskrænterne ved Arnager Bugt
Udgiver:	Bornholms Regionskommune Ullasvej 23 3700 Rønne www.brk.dk Naturstyrelsen Haraldsgade 53 2100 København Ø www.nst.dk
År:	2012
Forsidefoto:	Dorte Bugge Jensen
ISBN nr.:	978-87-7279-409-9

Må citeres med kildeangivelse

Indholdsfortegnelse

Kolofon	2
Indholdsfortegnelse.....	3
Baggrund.....	4
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	5
Mål for planperioden.....	7
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	10
Forventet effekt.....	11
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	12
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere	13
Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur	14
Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	15
Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	16
Bilag 6: Strategisk Miljøvurdering	20
Bilag 7: Høringsperiode og svar.	20

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 187 Kystskrænterne ved Arnager Bugt.

Handleplanen er udarbejdet af Bornholms Regionskommune og Naturstyrelsen Bornholm.

Bornholms Regionskommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Bornholms Regionskommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen Bornholm er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resuméer af denne drifts- og plejeplan i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

for Natura 2000-område nr. 187 Kystskrænterne ved Arnager Bugt.

Hele planen kan ses på

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Natura2000/Natura_2000_planer/Se_Planerne/126_246/187_Arnager.htm

Områdebeskrivelse

NATURA 2000-området ligger på Sydbornholm på kysten vest for Arnager og dækker ca. 20 ha. Skrænterne består primært af sand aflejret i kridttiden. Der findes flere steder i klinten det såkaldte Arnager-grønsand, hvori der er fundet mange mikroskopiske fossiler bl.a. coccolither. Desuden ses der ler, lerjærnsten og kul fra juratiden dækket af moræne, smeltevandsgrus og -sand. I kridttidsaflejringerne forekommer et ca. 40-50 cm tykt lag med fosforitknolde, som er blevet udnyttet industrielt. I 1918 begyndte man en regulær minedrift. Der blev bygget en fabrik, og til brydningen gravede man stoller og minegange. Fosforitten blev udskibet fra en pælebro, der endnu ses nogle rester af ved stranden. Resterne af fabrikken ses i den vestlige del af området, der nu er kreaturgræsset overdrev. Langs stranden nedenfor findes både sand og stenaflejringer med et lettere vegetationsdække. De sammensatte sten på strandbredden består af rullesten af mørke sten sammenkittet af lysere sand. Denne særlige dannelse er opstået i perioder, hvor datidens have har været lavvandede. Mineralet i stenene er rigt på fosfor, hvorfor man også tidligere har forsøgt at udnytte det til kunstgødning. I den østligste del af området findes et fremskudt "klippeparti", Homandshald. Det er ikke klipper i egentlig forstand, men en ler- og jernholdig sandsten fra Nedre Kridt, aflejret for ca. 135 mio. år siden.

Vigtigste naturværdier

Området er udpeget af hensyn til områdets overdrev og stenede strande, i alt fem habitatnaturtyper bl.a. kystklint/klippe (1230) og flere overdrevstyper heriblandt kalkoverdrev (6210).

Ud over naturtyperne på områdets udpegningsgrundlag, findes der i området markfirben, som er internationalt beskyttet, digesvaler, som yngler i klinten, en mængde insekter samt den rødlistede plante knopnellike.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering for de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret.

Mange af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirket af atmosfærisk kvælstofdeponering (eutrofiering). Invasive arter er en trussel for naturværdierne enkelte steder i området.

Målsætning

Det overordnede mål for området er, at naturtyper på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus. Der er specielt fokus på bevaring af kystskrænterne og de forskellige typer af overdrev.

Målet for området er således, at de lysåbne naturtyper skal sikres en god-høj naturtilstand, og at områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder.

Indsats

Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter		X		
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger				X
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.		X		
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)				X
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder				X

Indsatsen vil helt overvejende dreje sig om at sikre og/eller genindføre lysåbne forhold ved rydning af opvækst og drift (græsning) af naturtyperne samt gennemføre en indsats over for invasive plantearter. Forekomsterne af naturtyperne kalkoverdrev og surt overdrev udvides, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 17 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag af Natura 2000-planens indsatsprogram:

- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- Invasive arter som rynket rose bekæmpes, og deres spredning forebygges.
- Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) udvides, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven:

Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål. Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

De forventede metoder og forvaltningstiltag angives for naturtyperne på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). Der er medtaget et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for disse kortlagte arealer, herunder et skøn over omfanget af igangværende indsatser, der bidrager til at gennemføre handleplanens mål.

Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden med henblik på at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura2000-planens målopfyldelse ved at:

- Arealer med disse naturtyper indenfor Natura2000-området ikke går tilbage
- Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode.

Beskrivelse af de enkelte metoder og forvaltningstiltag:

Rydning af uønsket opvækst

På lysåbne naturtyper kan der være behov for at rydde træer og buske som supplement til pleje med afgræsning. Det drejer sig særligt om følgende naturtyper: kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230).

Der skønnes at være behov for delvis rydning på i størrelsesordenen 1,5 ha af de kortlagte naturtyper. Der foregår allerede i dag rydning på disse 1,5 ha som led i den igangværende indsats, dog skal rydningen på ca. 0,5 ha af dette område intensiveres.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper forventes plejet med ekstensiv græsning og/eller høslæt. Det drejer sig særligt om følgende naturtyper: kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230). Der skønnes at være behov for græsning og/eller høslæt på i størrelsesordenen 1,5 ha af de kortlagte naturtyper, hvoraf de samme 1,5 ha allerede er omfattet af eksisterende aftaler eller lignende om græsning/høslæt.

Bekæmpelse af invasive arter

Der er vurderet, at der kan være behov for bekæmpelse af invasive arter på dele af naturtyperne: kalkoverdrev (6210) og tørt overdrev (6120). Invasive arter bekæmpes, hvor de forekommer i de kortlagte naturtyper. Der skønnes at være behov for at bekæmpe invasive arter på 0-1 ha.

Ny natur – forventede udvidelser af naturtyperne

Det fremgår af Natura 2000-planens indsatsprogram, at ”kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) udvides, hvis de naturgivne forhold gør det muligt”. De naturgivne forhold i dette område muliggør ikke en udvidelse af naturtyperne.

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag. Tabellen er inddelt i 2 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	Ca. 1,5 ha	0 ha	Op til 1,5 ha
Græsning eller høslæt	Ca. 1,5 ha	0 ha	Op til 1,5 ha
Bekæmpelse af invasive arter	0 ha	0-1 ha	0-1 ha
Ny habitatnatur:			
Udvidelser af naturtyper	0 ha	0 ha	0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Uddybning til tabel 1:

- **Igangværende indsats:** Dækker indsats, som Bornholms Regionskommune enten selv udfører, eller som kommunen har viden om bliver udført af andre, samt arealer omfattet af en aftale om pleje af græs- og naturarealer (tidligere MVJ) i hele eller dele af planperioden.
- **Behov for ny indsats:** dækker det samlede behov fratrukket igangværende indsats. Det samlede behov er opgjort for hvert forvaltningstiltag ud fra følgende kriterier:
 - Rydning af uønsket opvækst: arealer registreret med kronedække på 10-25% og opefter (ved-vegetation i kategori 3-4) suppleret med en konkret vurdering ud fra kommunens kendskab til arealerne.
 - Græsning/høslæt: I udgangspunktet skønnes alle lysåbne naturtyper at have behov for græsning eller høslæt dog med undtagelse af visse naturtyper samt arealer, hvor de naturgivne eller praktiske forhold ikke muliggør denne plejeform.
 - Bekæmpelse af invasive arter: et skøn ud fra Natura 2000-planens informationer samt konkret viden om området.
- Generelt kan plejebestand på lysåbne naturtyper være undervurderet pga. den kortlægningsmetode, der er anvendt ved kortlægning. Således kan der være plejebestand på et areal, som er kortlagt f.eks. som 50 % overdrev i mosaikstruktur, mens ”alt det indimellem” ikke opfylder kriterierne eller ikke er kortlagt som en habitatnaturtype. I sådanne tilfælde vil plejebestanden reelt være større end arealet af den kortlagte naturtype alene, idet hele arealet nødvendigvis må plejes.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 mellem regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura2000-indsats.

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

- Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) sikres en hensigtsmæssig drift og pleje
- Invasive arter som rynket rose bekæmpes, og deres spredning forebygges

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Rydning af uønsket opvækst

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst af træer og buske. Det kan f.eks. være gyvel på kystskrænter. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, få mulighed for at indfinde sig. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter, der hører til de lysåbne naturtyper, blive skygget bort. Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt f.eks. i dette område kalksandsoverdrev.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskuds fodring, eller der tages høslæt, hvor det afslåede materiale fjernes, vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Bekæmpelse af invasive arter

Invasive plantearter er arter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker vores hjemmehørende arter negativt ved at sprede sig aggressivt på bekostning af de øvrige arter i naturtypen. Det er f.eks. rynket rose. Bekæmpelsen sker ud fra en faglig vurdering ift. den enkelte invasive arts biologi og den naturtype, den har etableret sig i. Den invasive art bekæmpes, så etablerede bestande fjernes, og den videre spredning af arten forhindres. Det kan ske ved græsning med husdyrarter, der spiser planterne, gentagen slåning, som stresser planten og forhindrer dens videre udvikling, eller ved opgravning af den pågældende plante. Den samlede effekt vil være, at udbredelsen og spredningen af den invasive art begrænses.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 163:

Naturtyper

Naturtypenr.		Naturtype	Handleplanmyndighed	I alt*
			Bornholms Regionskommune	
6120	Tørt kalksandsoverdrev		0,1 ha	0,1 ha
6210	Kalkoverdrev		0,9 ha	0,9 ha
6230	Surt overdrev		1,0 ha	1,0 ha
1220	Strandvold med flerårige planter			<i>ej kortlagt</i>
1230	Kystklint/klippe			<i>ej kortlagt</i>
I alt*			1,9 ha	1,9 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Arter

Der er ingen arter på udpegningsgrundlaget.

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

- *Kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) udvides, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*

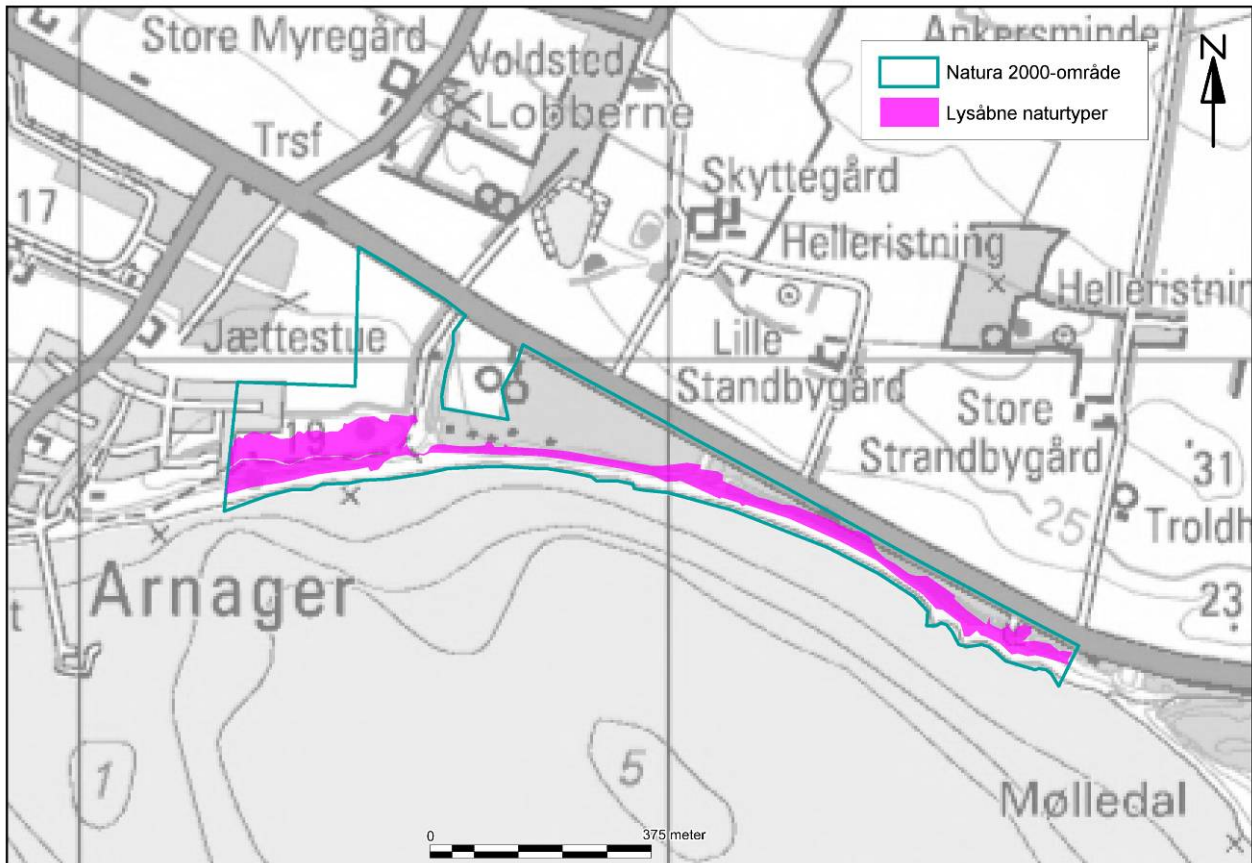
Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan).

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed	Offentlige lodsejere	Total
	Bornholms Regionskommune	Naturstyrelsen Bornholm	
Udvidelse af naturtyper	0 ha	0 ha	0 ha*

* De naturgivne forhold muliggør ikke udvidelser af naturtyperne i Natura 2000-området.

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N187 Kystskrænter ved Arnager Bugt

Naturstyrelsen ejer ca. 7,3 ha indenfor Natura 2000 området. Længst fra kysten findes områder med skovbevoksning bestående af eg, skovfyr, kirsebær, røn, hassel, birk og tjørn. Mod kysten er området domineret af stejle kystskrænter, hvor der flere steder lever digesvaler. På kystskrænterne er der kortlagt naturtyper på ca 1 ha af arealet. De kalkrige plantesamfund, tørt kalksandsoverdrev og kalkoverdrev, findes i mosaik på de tørre skrænter, hvor de udsættes for den herskende dynamik med nedskred af skrænten.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	6120	Tørt kalksandsoverdrev	<1
	6210	Kalkoverdrev	1
I alt			1

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Bekæmpelse af andre problemarter	eksisterende	<1
I alt		<1

I tabel b dækker kategorien "Eksisterende driftsplan mv." over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med <i>Empetrum nigrum</i>) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyng) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med <i>Rhynchosporion</i>) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på

	mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkege-krat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og askeskov) .
Kortlægning	<p>Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR.</p>
Tilstandsklasse	<p>Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks.</p> <p>Der er 5 tilstandsklasser:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand <p>De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand.</p> <p>Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.</p>
Gunstig bevaringsstatus	<p>En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. <p>En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	<p>Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.</p>
Natura 2000-handleplan	<p>Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de</p>

	skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde: Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold: <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag: <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner: <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden

	<ul style="list-style-type: none">• Ingen oprensning eller nygravning af grøfter• Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt
--	---

Bilag 6: Strategisk Miljøvurdering

Jævnfør lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering (miljøvurderingsloven) skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

Den foreliggende handleplans indhold er i vidt omfang baseret på Natura 2000-planens forslag til foranstaltninger. Da den konkrete handleplan ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser end det, der fremgår af Natura2000-planen, vurderes handleplanen ikke at være omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Bilag 7: Høringsperiode og svar.

Forslaget til Natura 2000-handleplan blev vedtaget af Teknik- og Miljøudvalget den 7. maj 2012 og er i offentlig høring i perioden 16. maj til 3. august 2012.

Kystdirektoratet og Naturstyrelsen gjorde opmærksom at de ikke havde bemærkninger til handleplanen. Der er desuden indføjet nogle præciseringer fra KL om kommunens forpligtelser i henhold til Grøn Vækst aftalen samt økonomiaftalen mellem KL og staten.

Der indkom ikke yderligere bemærkninger eller indsigelser til handleplanen i høringsperioden.

Den endelige handleplan er godkendt af Teknik- og Miljøudvalget den 8. november 2012. Naturstyrelsen kan dog have foretaget ændringer frem til 1. december 2012.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen